

Geachte minister Kaag,

DATUM

4 mei 2020

De afgelopen en komende maanden staan in het teken van de COVID19-crisis, die van grote relevantie is voor uw brede portefeuille – van handel tot hulp. U heeft een belangrijk signaal afgegeven door snel 100 miljoen euro beschikbaar te stellen voor COVID19-bestrijding, inclusief aandacht voor vaccinontwikkeling en fysieke en mentale gezondheidsnoden voor kwetsbare landen en bevolkingen. Uw oproep aan de Wereldbank om dit geld in samenspraak met de partnerlanden in te zetten voor het creëren van weerbare en koolstofarme economieën, sluit hier goed op aan.

ONDERWERP

Vijf aanbevelingen om in tijden van corona de inzet op SDG's en het Klimaatakkoord te versterken

Ook op het handelsdossier zijn zaken in beweging. De afgelopen twee jaar zijn op dit dossier belangrijke stappen gezet richting verduurzaming van de Nederlandse handelsrelaties. Met deze brief vragen wij u om deze lijn door te zetten in de beleidslijnen die nu worden vastgelegd in reactie op de verwachte crisis van de wereldeconomie. Zoals u reeds uiteen heeft gezet in uw beleidsnota 'Investeren in perspectief', kan ons land duurzaam bijdragen aan een eerlijke en groene wereldeconomie als we de doelen van het Klimaatakkoord van Parijs en de SDG's als leidraad nemen voor ons handelsbeleid.

MVO Nederland en Both ENDS zien de gevolgen van deze crisis voor ondernemers in de nieuwe economie in Nederland en arbeiders in de formele en informele sector, boeren, stadsbewoners, overal ter wereld. MVO Nederland vertegenwoordigt een beweging van meer dan 2000 ondernemers. Both ENDS maakt deel uit van een netwerk van duizenden maatschappelijke organisaties. Wij delen uw toekomstvisie waar economie, inclusie en duurzaamheid hand in hand gaan. In deze brief vragen wij specifieke onderdelen van uw beleid extra aan te zetten, zodat het Nederlandse antwoord op de coronacrisis weerbare economieën creëert die de SDG's dichterbij brengen. Daarvoor doen we vijf concrete aanbevelingen.

Wereldwijde gevolgen van corona in Nederland en in internationale ketens

Veel bedrijven verkeren in crisis, met gevolgen voor leveranciers en arbeiders in internationale ketens. De problemen in de textielsector, toerisme en veel agroketens zijn hier slechts voorbeelden van. Veel internationale ketens kenmerken zich door informeel werk, zoals handarbeid in textielfabrieken en seizoensarbeid in oogsttijd. Juist deze groep kent geen bestaanszekerheid. Zo werkt in landen als Bangladesh en India meer dan 80 procent van de bevolking in de informele economie.¹ In lage- en middellage inkomenslanden werken vrouwen relatief vaak in deze informele economieën, terwijl juist hun bestaanszekerheid bovengemiddeld onder druk komt te staan.²

De korte en langetermijngevolgen van de coronacrisis zijn buitengewoon ernstig voor mensen die in de informele sector werken. Veel bedrijven kunnen uitbetaling van reeds gedane bestellingen en lonen in productielanden niet

¹ In 2010 bedroeg volgens de ILO dit percentage 87 procent in Bangladesh: <https://www.ilo.org/dhaka/Areasofwork/informal-economy/lang--en/index.htm>. In 2018 bedroeg volgens de ORF dit percentage 81 procent in India: <https://www.orfonline.org/expert-speak/future-of-unemployment-and-the-informal-sector-of-india-63190/>.

² Zie ook: ILO, *Women and men in the informal economy: A statistical picture* (2018) 20-21.

meer garanderen en miljoenen mensen komen tijdelijk zonder werk te zitten. Grootschalige werkloosheid in deze sectoren ligt op de loer. Dit zal een impact hebben op lokale economieën.

Daarnaast zien we een aantal opmerkelijke gevolgen van verminderde economische activiteit in de wereld. In veel landen (inclusief Nederland) is de uitstoot van broeikasgassen en luchtvervuiling in steden afgenomen.³ Er is een sterke relatie tussen onze wereldeconomie en milieuvervuiling, klimaatverandering en ongelijkheid. Ook vanuit dit oogpunt verdient de relatie tussen internationale ketenproblematiek en lokale economieën blijvende aandacht.

Inmiddels is het maatschappelijk debat over de reactie van Nederland op de komende crisis van de wereldeconomie losgebarsten. Centraal staat daarin de vraag hoe we klappen voor de Nederlandse economie kunnen opvangen door internationale ketens en handel te verduurzamen, zodat zowel in Nederland als andere landen weerbare economieën ontstaan. Hoe moet dit nieuwe handelssysteem eruit komen te zien? Uw beleid erkent deze cruciale vragen. Onder uw ministerschap is het ministerie gestaag een richting van vergroening ingeslagen, met oog voor inclusieve ontwikkeling. Wij zien daarom een kans om via onze internationale agenda onze ambities waar te maken.

Nu niet terugvallen in het 'oude' denken: de huidige economie is niet houdbaar

De kern van het maatschappelijk debat is de vraag of we verduurzaming van onze economie en handelsketens centraal mogen stellen in de beleidsreactie op de COVID19-crisis. MVO Nederland en Both ENDS maken zich zorgen over geluiden die ontstaan dat mensenrechten, klimaat en milieu slechts 'toeters en bellen' zouden zijn, waar in crisistijd geen aandacht aan besteed kan worden.

We lijken weer terug te slaan richting het 'oude' denken. Verduurzaming en internationale samenwerking lijken in de 'economische vooruitgang' tegenover elkaar te staan. Maar de COVID19-crisis laat juist zien dat onze huidige economie onlosmakelijk verbonden is met vervuiling van de aarde, mensen over de hele wereld in zeer kwetsbare posities brengt en niet langer houdbaar is. Uit de Nieuwe Economie Index (NEx)⁴ blijkt dat de Nederlandse economie nog maar 12,1% duurzaam is. Deze tendens is niet alleen in Nederland zichtbaar, maar is wereldwijd een probleem; de urgentie en de ruimte voor verandering is groter dan ooit. We moeten nog flinke stappen zetten.

Buitenlandse handel draagt voor 34 procent bij aan de Nederlandse economie.⁵ Nederland is binnen de Europese Unie een van de grootste importeurs van goederen uit lage inkomenslanden.⁶ In 2017 was Nederland bovendien de op één na grootste buitenlandse investeerder in de wereld.⁷ Met onze open economie drukken wij een grote stempel op de handelsstromen met onze sterke positie als distributieland, ons mainport-beleid, onze relatief grote financiële sector en onze wijdvertakte landbouwsector. Mede dankzij de

³ Over reductie CO₂-emissies: <https://www.carbonbrief.org/analysis-coronavirus-set-to-cause-largest-ever-annual-fall-in-co2-emissions>; Over afname luchtvervuiling: <https://www.knmi.nl/over-het-knmi/nieuws/afname-luchtvervuiling-boven-europa>.

⁴ <https://www.mvonderland.nl/nieuwe-economie-index-nex/>

⁵ CBS, Nederland Handelsland. Export, investeringen & werkgelegenheid (2019).

⁶ Monitor Brede Welvaart (2019), p. 50.

⁷ CBS, Nederland Handelsland. Export, investeringen & werkgelegenheid (2019).

effectieve steun van de Nederlandse overheid aan de private sector, is onze economie de meest concurrerende van Europa.

Juist doordat Nederland sterk verweven is met de ‘oude’ mondiale economie die op dit moment nog de boventoon voert, zijn we in een positie om de koers van de mondiale economie te helpen verleggen. Wij zijn ervan overtuigd dat door onze reactie op de crisis in lijn te brengen met de SDG’s en de Parijsdoelen, we de basis leggen voor weerbare economieën, hier en elders.

Vijf beleidslijnen die met zicht op de SDG’s en Klimaatakkoord extra aandacht verdienen

Het belang van het behalen van de doelen in uw beleidsnota BHOS is opnieuw duidelijk geworden. Het behalen van de SDG’s is niet *‘nice to have’* voor de post-corona economie, maar een cruciaal element binnen de transitie naar deze toekomstbestendige economie, die circulair, klimaatneutraal en inclusief is. Ketens moeten gebaseerd zijn op duurzaamheid en waarde toevoegen voor de hele samenleving, bij uitstek ook voor de zwakkere sociale groepen.

Wij vragen u om met overtuiging de elementen van uw beleid die de basis vormen voor de verandering die nu nodig en mogelijk is, door te zetten:

1. Zet zoektocht naar ‘smart mix’ voor IMVO-beleid voort

Het kabinet heeft uitgebreid oog voor de kwetsbare kanten van de economie in de coronacrisis met grootschalige economische steunpakketten. Er is echter geen aanleiding om beleid op het gebied van verduurzaming te pauzeren. Afgelopen weken presenteerde het kabinet aanvullende maatregelen voor realisatie van het Urgenda-vonnis, startte de internetconsultatie CO₂-heffing voor de industrie en werd de stikstofaanpak gepresenteerd.

We roepen u met klem op om de ontwikkeling van een nieuw IMVO-beleid niet te vertragen en de eerder gestelde tijdspaden zoveel mogelijk aan te houden. Juist nu is het van belang om de transitie naar eerlijke handelsketens en het behalen van SDG’s versnellen. Een goede uitvoering van *due diligence* is voor bedrijven immers de snelste weg om bij te dragen aan de SDG’s.⁸

2. Continueer de uitfasering van investeringen in fossiele energie

In uw Kamerbrief ‘Internationaal financieren in perspectief’ d.d. februari 2019 zet u een duidelijke lijn in richting een koolstofarme wereldeconomie. Die lijn wordt door u en uw collega’s ook gevolgd richting de Wereldbank en andere ontwikkelingsbanken. Concreet stelt u voor dat deze publieke banken de 240 miljard die nu aan coronafinanciering is vrijgekomen, niet voor fossiel kan gebruiken.

Wij vragen u deze lijn voort te zetten door alle exportfinanciering van Nederland in te zetten richting koolstofarme sectoren. De vergroening van instrumenten als Invest-International en de exportkredietverzekeringen geeft het duurzame bedrijfsleven een steun in de rug en draagt tegelijkertijd bij aan het behalen van de SDG’s in de landen waar we handel mee drijven.

⁸ In lijn met het SER-advies Kansen pakken en risico’s beheersen (2019).

3. Houd onverminderd oog voor vrouwen en jongeren

Door het grote aandeel van jongeren en vrouwen in de informele economie wereldwijd dient juist hun belang/ bestaanszekerheid leidend te zijn bij de keuzes die u maakt. Het *'trickle down-effect'* van de vrije markt is onvoldoende aangetoond. Nu is de kans om het belang van deze groepen voorop te stellen en de ongelijkheid aan te pakken. In een toekomstbestendige economie profiteren jongeren en vrouwen van inclusieve en groene businessmodellen die ook gericht zijn op het creëren van informele werkgelegenheid en duurzaam gebruik maken van natuurlijke hulpbronnen.

4. Ondersteun koplopers

De transitie naar een toekomstbestendige economie vergt samenwerking tussen bedrijven en directbetrokkenen in de keten. Kies ervoor ook kleinere bedrijven te ondersteunen die constante samenwerking zoeken met kwetsbare groepen en duurzame productiemethoden centraal stellen. Bedrijven met een focus op werkelijke beprijzing zijn de bedrijven met een toekomstige *'license to operate'*. Dit zijn de zogenaamde *first movers*.⁹ Veel markten (zoals koffie, leer, plastics en fruit) worden nog te veel gedomineerd door achterblijvers die gedreven worden door wetgeving (*'compliance'*). Vanuit een transitieperspectief is het van belang juist de *first movers* te faciliteren en te ondersteunen. Dit kan onder andere door ambitieuzere inkoopvoorwaarden en financieringskaders te stellen.

5. Investeer in groene infrastructuur en bestaanszekerheid

In de hulppakketten die nu met name via de Wereldbank en andere internationale financiële instellingen worden uitgerold, zullen investeringen in infrastructuur een belangrijke rol spelen. In lijn met uw oproep aan de ontwikkelingsbanken, vragen wij u om de investeringen in te richten op het herstel en duurzaam gebruik van onze groene infrastructuur – de ecosystemen die de basis zijn van de bestaanszekerheid van grote groepen mensen, en van duurzame handelsstromen.

Tot slot

Het kabinet staat voor complexe keuzes en de toekomst is ongewis. Met deze aanbevelingen hopen we bij te dragen aan buitenlandbeleid dat de lijn doorzet richting een transitie naar een duurzame toekomst voor mensen in Nederland en overal ter wereld. We gaan graag met u in gesprek over deze vijf aanbevelingen, om dit beleid zo toekomstbestendig en effectief mogelijk vorm te geven en uit te voeren.

Met vriendelijke groet,

Maria van der Heijden
Directeur-bestuurder
MVO Nederland

Daniëlle Hirsch
Directeur
Both ENDS

⁹ In lijn met Nyenrode Business Universiteit 'IMVO-maatregelen in markttransformatieperspectief' (maart 2020).